

מראה מקומות, שיעור מאת הג"ר מרדכי קורנפלד שליט"א

ביצה ב: - בענין הכנה דרבה

1. ביצה ב:, וז"ל, "אלא אמר רבה לעולם בתרנגולת העומדת לאכילה וביום טוב שחל להיות אחר השבת עסקינן ומשום הכנה וקסבר רבה כל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ורבה לטעמיה דאמר רבה מאי דכתיב והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו חול מכין לשבת וחול מכין ליום טוב ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב, א"ל אביי אלא מעתה יו"ט בעלמא תשתרי גזרה משום יו"ט אחר השבת שבת דעלמא תשתרי גזרה משום שבת אחר יום טוב ומי גזרינן והא תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב ואם איתא ליגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן א"ל ביצים גמורות במעי אמן מילתא דלא שכיחא היא ומילתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן."

ורש"י שם, וז"ל, "והכינן. והזמינו כגון מכאן אני אוכל למחר דאי משום הכנה בידי ולומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר וכתוב ביום הששי וסתם ששי חול הוא ואחשבה רחמנא לסעודת שבת שיזמיננה מבעוד יום ובחול: ואין יום טוב מכין לשבת. ויום טוב נמי קרוי שבת ובעיא סעודתו הזמנה והזמנתה בחול אבל סעודת חול לא חשיבא ולא שייכא בה הזמנה הלכך באחד בשבת בעלמא לית לן למיסר ביצה שנולדה ביה משום דאתכן בידי שמים דסעודת חול לא אצרכה רחמנא זמון מבעוד יום דלא שייך בה מוקצה: יום טוב בעלמא. שאינו אחר שבת: שבת דעלמא. שאינו אחר יום טוב: תשתרי. לגמוע ביצה חיה שנולדה בו: ומי גזרינן. ומי אחמור רבנן בביצה למגזר היתרא משום איסורא: [והתניא וכו']. וא"ת הוא לא גזרה לגזרה דהנך דמתילדין ביומיהם נמי אינן אסורות אלא משום גזרה דיום טוב אחר השבת תריץ הא מצי לאוקומי ביום טוב אחר השבת דהשתא איכא למיגזר אטו הנך דמתילדין ביומיהם ואשמועינן הך מתניי דאפי' ביי"ט אחר השבת מותרות הואיל ואינם נולדות ומשום הנך דמתילדן ליכא למגזר דמילתא דלא שכיחא הוא בשם רבינו והא דאמרינן בכולי הש"ס שאין גוזרין גזרה לגזרה מהאי קרא נפקא ושמרתם את משמרת יעשו גזרה משמרת כלומר גזרה למשמרתי לתורת י ולא משמרת למשמרת שלא יעשו גזרה לגזרה."

ותוס' שם, וז"ל, "והיה ביום הששי וגו'. פרש"י וע"כ בא לאשמועינן דאפילו הכנה בידי שמים ביצה אסורה דאי משום הכנה בידי אדם כלומר שיאפו ויבשלו מבעוד יום הא בהדיא כתיב את אשר תאפו אפו אלא הזמנה בפה קאמר ואין י"ט מכין לשבת כו' ואין שבת מכין ליי"ט מכ"ש דכיון דאין י"ט מכין לשבת כ"ש דאין שבת מכין ליי"ט, והקשה רש"י אם כן ביצה שנולדה באחד בשבת או לאחר י"ט תתסר מכ"ש דשבת ויי"ט לא מכינן אהדדי כ"ש דלא מכינן אחול ותירץ דלגבי סעודת חול

לא צריך הכנה דאין סעודת חול חשובה....

נגזר משום הנך דמתילדן ביומיהן. ואין זה גזרה לגזרה דמותר לאוכלן ביי"ט משמע אפילו ביום טוב דלאחר השבת.

מלתא דלא שכיחא היא. וקשה דלמא אם לא שחטה היתה נולדת היום ואם כן מאתמול גמרה לה ותאסר בלא גזרה מספק וי"ל דמאחר דלא נולדה ע"י כך לא חשיב גמר ובירושלמי פליג בהא."

2. ר"ן דף א. בדפי הרי"ף ד"ה ואוקמא וד"ה רבה לטעמיה, וז"ל

ואוקמא רבה בתרנגולת העומדת לאכילה וזיו"ט שחל להיות אחר השבת ומשום הכנה. פירוש דחשיבא להו לב"ה הכנה דממילא כדמפרש ואזיל דכל זינה דמתילדא האידינא מאיתמול גמרהלה והזמנה דזידי שמים נמי מיקריא הכנה ואם הוין זיו"ט זידי שמים אסור לאכול בשבת דבעינן בכל סעודות שבת וסעודות זיו"ט שיהו מוכנות מבעוד יום של חול והא דאילטרין למימר מאתמול גמרה לה משום דאי הוין גמרה לה לא מיתסרא דהא קי"ל בעירובין (דף נח:): גבי תחלת היום קונה עירוב דשבת מבינה לעלמה אבל זיו"ט אינה מבינה וזיו"ט נמי דכותה ומשו"ה אילטרין למימר דמאיתמול גמרה ואילטרין נמי למימר גמרה דאילו לא גמרה אע"פ שנתגדל לא מיתסרא דאי הכי זיו"ט אחר השבת היכי שחטין והלא כבר נתגדלה בשבת אלא דלא חשיבא לן הכנה אלא כי גמרה מפני שאז מתחדשת צריה חדשה לגמרי: **רבה** לטעמיה. רבה דאסר בהכנה דאינה זידיס ממש: לטעמיה. דאמר בפרק אלו עובדים בפסחים (דף מו:): דמוקלה דאורייתא וליף לה מקרא דוהבינו כדאיתא התם וכיון דמוקלה דאורייתא אלמא הכנה דממילא חשיבא דהא מאי דאסיר משתרי ע"י הכנה וכיון דחשיבא כולי האי שפיר מידריש קרא דוהבינו להכנה דזינה דממילא ולא מוקמין ליה להכנה דזידיס בלחוד זהו דרך פירוש רש"י ז"ל וכבר הקשו עליו דהא הדר זיה רבה התם בפרק אלו עובדים (דף מח.) וכתבתי בחידושי:

3. **גמרא ביצה ו:** וז"ל, "אמר רב הונא אמר רב ביצה עם יציאתה נגמרה מאי עם יציאתה נגמרה, וכו', אלא עם יציאתה נגמרה ומותרת לאכלה ביום טוב הא במעי אמה אסורה לאכלה ביום טוב והא תניא השוחט את התרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות לאכלן ביום טוב וכי תימא קמ"ל בברייתא מאי דלא אשמעינן במתניתין הא נמי תנינא ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל וב"ה אומרים לא תאכל ועד כאן לא פליגי ב"ש וב"ה אלא בנולדה אבל במעי אמן דברי הכל שריין."

ורש"י שם, וז"ל, "עם יציאתה נגמרה. כשיצאה נגמרה ברייתה אבל מקמי הכי לא חשיבא ביצה גמורה ולקמיה מפרש ואזיל למאי הלכתא: בי"ט. וה"ק יצתה ודאי מבעוד יום מותר כי ודאי הוא דנגמרה בחול אבל לא יצתה לא נגמרה בחול ואסורה משום הכנה דרבה: וכי תימא. אין הלכה כברייתא זו דאשמעינן בה מאי דלא אשמעינן במתניי ובשום משנה לא סתם לן רבי הכי ואם רבי לא שנה רבי חייא מנין לו: אלא הא דתניא כו'. הך ברייתא דלעיל מאן קתני לה: לא בית שמאי ולא ב"ה. לא ב"ש דמאי אריא במעי אמה אפילו נולדה ביו"ט שריא ולא ב"ה דאפילו במעי אמן אסירי."

4. **רש"י ביצה כו:** ד"ה ואי דלא אחזו, וז"ל, "ואי דלא אחזו. בין השמשות, ודאי אסורין, דאין כאן הכנה מבעוד יום ומאן דאית ליה מוקצה והכנה מבעוד יום בעי דכתיב ביום הששי והכינו את אשר יביאו (שמות טז):

5. בעל המאור ב: בדפי הרי"ף ד"ה ומצאתי להרב ר' אפרים, ומלחמות ה' שם

המאור הקמץ

: ומצאתי לרב ר' אפרים ז"ל היכא

דשחט תרנגולת ביו"ט אחר השבת ומצא בה ביצים גסורות אסורות דאיכא למימר דילטא סאתמול גמרי ואין שבת מכינה ליו"ט וכשם שאסור ספק יו"ט ספק חול כך ספק בשבת גמרו ספק בו ביום גמרו אסורות א] ולא נתכוונו דברים הללו אצלי כי ביצים במעי תרנגולת כאחד מאיבריה הם ואינם נאסרות אפי' ביו"ט שאחר השבת:

מלחמת ה'

אמר הכותב דברי ס"ר אפרים ז"ל לריכין הם לפנים אבל לא ראינו לרבינו הגדול ז"ל שכתב בתם מותרות לאוכלן ביו"ט שיחלק ביניהן וכן כגמ' הקשו ואם איהיה נגזור משום הכך דמתילדן ביומיהו ולא תקשו נגזור משום יו"ט שאחר שבת שהם אסורות ספק דאורייתא ופעמים בודאי כשהיא גמורה שכשיוצא בה נמכרת בשוק עוד פשינו עליו רבי' שפי' זו האתקפתא נגזור משום הכך דמתילדן ביומיה' על כרחנו אינו ביו"ט דעלמא דהוה ליה גזירה לגזירה אלא ביו"ט אחר השבת היא דהך דמתילדן דכר תורה ואפילו הכי במעי תרנגולת מותרות אבל דברי ס"ר ז"ל אנלי לריכא טעם

6. גמרא ערובין לח:, וז"ל, "והא איתמר שבת ויו"ט רב אמר נולדה בזה אסורה בזה אמר רבה התם משום הכנה דתניא והיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת ואין שבת מכינה ליום טוב, אי"ל אביי אלא הא דתנן כיצד הוא עושה מוליכו בראשון ומחשיך עליו ונוטלו ובא לו בשני מחשיך עליו ואוכלו ובא לו הא קא מכין מיו"ט לשבת אי"ל רבה מי סברת סוף היום קונה עירוב תחלת היום קונה עירוב ושבת מכינה לעצמה."